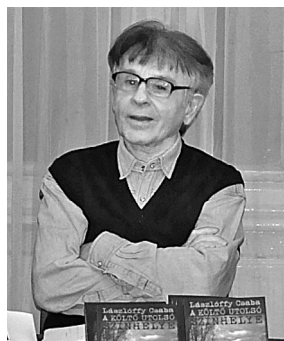

Laik Eszter

„Én egy reinkarnálódó személy vagyok”

Az este a meglepetéseké volt, hiszen több fellépőről, előadóról sem az ünnepelt, sem a közönség nem tudott. Így aztán *Lászlóffy Csaba* gyakran ki is fejezte meglepettségét, ha a mikrofonhoz lépett egy régi barát. A mikrofon pedig egy pillanatig sem maradt előadó nélkül, egymás után léptek oda az irodalmárok-énekesek-színészek, hogy gratuláljanak a 75 éves alkotónak. Az asztal közepén

A 75 éves alkotó új kötetével

az este másik két „főszereplője”: a tavalyi ikerkötet – *Pókok a sebezhetőn* és az *Átörökített magány* –, valamint az újonnan megjelent *A költő utolsó színhelye*.

Szondi György, a Napkút Kiadó vezetője elmondta, a *Lászlóffy-kötetek* is kerek születésnapot ünnepelnek műhelyüknél: e legutóbbi éppen a tizedik megjelenés volt. Am a versek és prózák előtt még a dalok töltötték be a Széchenyi-termet: *Puskás Eszter*től lenyűgözően szép előadásban egy örmény egyházi éneket hallhattunk, tiszteletképp *Lászlóffy Csaba* örmény származása előtt. De nemcsak a költő és *Puskás Eszter* ősei vonultak nyolcszáz éve Örményországból Erdély földjére, *Várady Mária* sepi-szentgyörgyi színművész is örmény ősöket tudhat magáénak. Ő az *Ars poetica – Ünnepnepnap Európában*, a *Sejtek szonettje* és a *Szürcsölni agyam velejét* című *Lászlóffy*-verseket adta elő. Majd a mikrofonhoz állt *Pék Boldizsár* is, bár neki lejjebb kellett állítani a berendezést: a kisfiú a *Kecskeverset* mondta el a költő egyik gyermekvers-kötetéből.

Miután a művészek néhány szóban el is mesélték származási vonalukat, az „örmény vonal” még itt sem szakadt meg: *Zsigmond Benedek* – akiről Szondi György elárulta, hogy 94 nyelvet tanult –, egy igazi irodalmi kuriózzummal állt elő – *Lászlóffy Csaba*-verseket fordított keleti örményre. Ebből két haikut olvasott fel magyarul és örményül, a japán műfajjal színesítve a nyelvek összefonódó, szép kavalkadját.

A kritikusi méltatásokat *Kántás Balázs* gondolatai nyitották, melyet *Varga Tamás* színművész felolvasásában hallgathattunk meg. *Kántás* egy hosszabb esszéjének, „A kulturális emlékezet versebe öntése” című írásnak a sűrítvénye, a fiatal irodalmár *Lászlóffy Csaba* tavalyi megjelent ikerkötetét méltatja benne. A szintézis jegyében született verseskötetben összefonódik európaiság, magyarság és erdélyiség – hangsúlyozza *Kántás* –, és e művek összességének épp annyira sajátja az emelkedett hangnem, mint a kesernyész irónia. Sok ponton *Eliot* hosszúverseivel rokoníthatók, viszsza-közön az *Átokföldje*, az emberi kultúra együttlátatásának igénye. Ezzel párhuzamosan a *Szabó Lőrinc*-, *József Attila*-, *Pilinszky-költészet* útját folytatja ez az életmű, s ha van értelme elkülöníteni a határon túl született köteteket, akkor azok közül az utóbbi évtized legjelentősebb vállalkozása a *Lászlóffy Csabáé*. A *Pókok a sebezhetőn* és az *Átörökített magány* egyszerre zárókö és nyitópillanat – összegezte tanulmányában a kötetek jelentőségét *Kántás Balázs*.

Tamási Orosz János – akiről talán nem is tudja az ünnepelt, milyen hűséges kritikusa, jegyezte meg *Szondi György* – csatlakozott *Kántás Balázs* véleményéhez az ikerkötetéről szólva. Az előadó *Nagy Lászlót* idézte: „Felroppenni csak rajban lehet”. *Lászlóffy Csabánál* nem egyszerűen egy nemzedék, hanem embernemzedékek összekapaszkodásáról beszélünk – tette hozzá az előadó. Rajban repülnek a *Lászlóffy*-versek is, belőlük a „mindörökké humanizmus” elve épül fel. A mindenkori hatalmak és a kisember viszonyát feltáró művekből az eltaposhatatlan igazság magasodik fel. E szövegek időben sok év múlva találhatnak egymásra – fűzte hozzá a kötet történetéhez *Tamási Orosz János* –, majd kis patakokból egy nagy lírai folyamra egyesülnek. Lírai önarckép tehát a két kötet, de mégis jóval több annál. Az előadó két jellemző *Lászlóffy*-idézzel zárta laudációját, melyek közül az egyik legismertebb sor még többször is elhangzott az esten: „Hány nemzedéken múlhat még vajon, míg/ a szabadulás várt esélye –: egy/ újabb hazugságciklus földereng?”

Erdélyi György előadóművészt külön örömmel, meglepetve üdvözölte az ünnepelt. A színész elmesélte megismerkedésük történetét: a hetvenes évek elején – amely a művészeknek Magyarországon a hatvanas évek *Párizsát* jelentette – egy könyvkiadóban dolgozó ismerős hozta őket össze. *Erdélyi* plasztikusan felidézte, hogy *Lászlóffy Csaba*, miután beutazási engedélyt kapott Budapestre, megjelent rövid báránypórában, hollófeke haja lobogott utána. Amikor besuhantak *Erdélyi* lakásába a *Corvin téren*, megtorpant a telefonkészülék előtt. Majd lekapta a kabátját, ráborította a telefonra, és kivonszolta barátját a konyhába. „Csaba, ez itt nem divat” – mondta neki a házigazda, utalva a románainál nyugodtabb politikai körülményekre.

„De bizony az” – vágta rá *Lászlóffy*, s mint aztán maga hozzátette az esten: neki lett igaz, ezt bizonyította egy találkozása *Csoóri Sándorral*, akinél minden be volt „poloskázva”. *Erdélyi György* a költő korai verseiből olvasott fel – ezekhez is szép emlékek kapcsolódnak, a *Czine Mihállyal*, *Nagy Gáspárral* közös erdélyi felolvasókorutakon barátja mindig e műveket kérte felolvasni.

Verset vers követett: *Korpa Tamás* és *Prágai Tamás* nem lehettek jelen személyesen, ezért egy-egy művet küldtek el üdvözlésképp, és *Varga Tamás* előadásában meg is hallgathattuk a lírai köszöntöket.

A próza is helyet kapott, mégpedig a szerző legújabb kötetének köszönhetően, melyben neves történelmi, irodalmi személyiségek arcképcsarnokát tárja olvasója elé. Az új gyűjteményt *Pomogáts Béla* méltatta. A *költő utolsó színhelye* lapjaiban III. *Ramszesztől* *Düreren* át *Stendhalig* megelevenedik a világkultúra, melynek elválaszthatatlan részeként felvonul többek között *Kerényi Frigyes*, *Krúdy Gyula*, *Herczeg Ferenc*, *Bálint Tibor*, *Ferencz József*. A portrénovellák hatalmas filológiai pontosságról árulkodnak – magyarázta *Pomogáts* –, mindegyikhez jegyzetek tömegét lehetne készíteni, alátámasztandó a történelmi hitelességet. Még a beszédmódok, a szereplők kifejezései is mind visszanyomozhatók.

Am ezeknek az elbeszéléseknek az igazi ereje mégis a mítikus vonás, *Lászlóffy* történeteiben a mítosz erejével kapcsol össze egyetemest és magyart. „A mítosz sokkal közelebb hozza a múltat, mint a vaskos történelmi monográfiák. Aki vállalja a mítoszt, sokkal élethűbb és hitelesebb” – fogalmazott az irodalmár. *Pomogáts* kiemelte, milyen titokzatosak voltak mind a magyar történelem és irodalom figurái – kész regény az életük, mint *Jósika Miklósnak*, vagy igazi

„legendagyárosok”, mint Krúdy. De ott rejlik a történelem abszurditása is ezekben az igaz mesékben, hiszen soha nem a kiszámítható következik be, mindig a váratlan. Zárszóként és születésnap meglepetésként Pomogáts Béla bejelentette: a magyar kormánytól előterjeszti Kossuth-díjra a 75 éves alkotót.

A nagy taps után maga az ünnepelt kapott szót, aki kapcsolódva a méltatáshoz, legutóbbi prózakötetéről jegyezte meg a rá jellemző érzékletes szellemességgel: „Én egy reinkarnálódó személy vagyok, ebben a könyvben is korokon, tér-, idősíkokon szaladgálok át”. A szerző a Kerényi Frigyes életéről szóló elbeszélést érezte a kötet leginkább szimbolikus darabjának, ezért ez lett a címadó novella. A sorából Lászlóffy Csaba összevágott egy prózai montázst, ezt olvasta fel a közönségnek, előtte összefoglalva Petőfi barátjának kalandosan tragikus életét. Az Amerikában új haza megteremtésével próbálkozó, sokszor dühös összezapásokba bocsátkozó emigráns forradalmárokat az anyanyelv tartotta össze – emelte ki a költő, tudatva az élettörténet jelentőségét. „Kerényi én vagyok, vagy önök közül bárki” – jegyezte meg Lászlóffy Csaba a „reinkarnációs írás” felolvasása után.

A próza után néhány verset is meghallgathattunk az ünnepeltől, aki meg-megszakítva felolvasását, egy-egy sorhoz család-történetének kis mozaikjait fűzte hozzá. Így például a rekviráló oroszok elől a szomszédba átdobott kis játékkardról, a Galíciában harcoló nagyapáról és az Amerikába emigráló nagyanyáról, az örökségről lemondani kötelezett édesapáról. És természetesen szó esett a saját születésnapról is. „Az 75 éves, aki annak érzi magát” – mondta Lászlóffy Csaba, majd az ismert sort idézte derűsen: „A szentek és a költők kivételek”. „Marad a kísértés a folytatásra” – fogalmazott az ünnepelt, aki

azt tárta fel őszintén: még nem jutott el önmagához. „Amíg az ember nem hozott fel mindent magából a mélyről, addig van remény, hogy a kiirthatatlan vadon létezik belül” – utalt búcsúzóul Lászlóffy Csaba a felolvasott Kerényi-montázs címére.

Az ünnepség fénypontja, a díjátadás következett: Szondi György átnyújtotta a költőnek a „Napút-levélnék” elnevezett, bekeregetett oklevelet, melyet szeptember 22-én, az őszi napfordulón készítettek, s mellé egy ötvösművészeti érmet is. Az ünnepelt Szepes Erika laudálta, aki azt hangsúlyozta: szándéka szerint kiterjesztené a laudáció eredeti céljait, és szeretne hozzájárulni a költő műveinek megszerettetéséhez is, mert nem könnyen befogadható versekről van szó. Ciceró nevezte először humanizmusnak azt a kulturális vezérfonalat, amely végigfut Lászlóffy Csaba művein – magyarázta az irodalmár –, melyeknek a világkultúra csak az egyik fő motívuma, a másik a hűség. Hűség elsősorban a szülőföldhöz, a szerettekhez, az anyanyelvhez és önmagához. S ezzel párhuzamosan kíméletlen harag az árulókkal, a hatalommal, a szabadság megcsonkítóival szemben. „Olvassák és szeressék minél többet verseit olyanok, akik ismerik és szeretik” – fogalmazta meg jókívánságait Szepes Erika. (*Irodalmi Jelen* – 2014. szeptember 27.)

Az ünnepelt átveszi a „Napút-levelet”
(Fotók: Laik Eszter)

Bálintné Kovács Júlia

Erdélyi örménymagyar meghurcoltak, elítéltek, hősök és mártírok (2. rész)

Dr. Jakab Antal (*1909. III. 13-án született Kilyénfalván, Csík megyében. †1993.V.5. Gyulaféhevár) püspököt 1951. augusztus 24-én tartóztatta le a Securitate, tizenhárom évi raboskodás után 1964-ben szabadult. 1971-ig buzásbesnyői plébános volt, amikor VI. Pál pápa kinevezése nyomán az ugyancsak magyar-örmény Márton Áron segédpüspöke lett. A felszentelésére a Szent Péter Bazilikában került sor, a ceremóniát a pápa személyesen végezte. 1990-ben ment nyugdíjba. (*Forrás: Híres örmények. Metapédia*)

Jakab László (*1911. VI. 12-én született Kolozsváron) székelyudvarhelyi hittanár 1952-ben tartóztatták le a szekusok és 1953 őszéig kínozták, vallatták.

A lista korántsem teljes, mert az örménygyanús nevek esetében csak a családfa ismeretében állapítható meg az adott politikai üldözött pap örmény származása, ezért csak azokat soroltam fel, akiknél bizonyítottan fennáll az örmény nemzetiségi hovatartozás. (*Forrás: Híres örmények. Metapédia*)

Karácsonyi István Aradon született 1908. július 10-én. Minorita szerzetesként, a rendek 1950-ben történt felszámolása után az eszternelki ferences kolostorba internálták, letartóztatásakor (1957. dec. 24.) is itt volt. A Szoboszlai-perben 22 évi kényszermunkára ítélte a kolozsvári Katonai Bíróság Temesvárra kihelyezett ülésén. Temesváron, Aradon, Galacon és Szamosújváron volt börtönben, majd kivítették kényszermunkára a Bráilai Nagyszigetre. Luciu-Giurgeni-ben, kukoricatörés közben érte a halál, 1962. november 9-én.

Keresztes Ignác Gyergyószárhegyen született 1939. február 19-én. Letartóztatásakor (1960. aug. 30.) a szárhegyi géppálmáson mezőgépész. A kolozsvári Katonai Bíróság 15 év kényszermunkára ítélte a Fekete Kéz szervezkedésben való részvételért. A Securitatéről 1961. jún. 6-án a marosvásárhelyi Törvényszéki Fogházba került, onnan vitték ki 1961 szeptemberében a Duna-deltába. 1961 novemberében átkerült Luciu-Giurgenibe, majd Zsilaván keresztül Szamosújvárra, ahol 3 évet töltött. Innen szabadult 1964. aug. 6-án. Szabadulása után 1968-ig Balánbányán, 1968–1991 között Gyergyószentmiklóson dolgozott 1999-ben történt nyugdíjazásáig.

Kopacz Ágnes – Született: Csíkcsicsó, 1922. márc. 22. Háztartásbeli. Letartóztatták 1959. október 3-án. A csíkcsicsói csoport egy sor akciót hajtott végre, hogy megakadályozzák a kollektív gazdaság megalakulását.

Kopacz Gyula – csíkcsicsói csoport tagja. Született: Csíkcsicsó, 1897. ápr. 10. Gazdálkodó. Letartóztatták 1959. szept. 30-án. A társadalmi rend elleni ténykedés vádjával, a csíkcsicsói kollektivizálás-ellenes megmozdulásban való részvétellel vádolták.

Korbuly Péter – EMISZ (Erdélyi Magyar Ifjak Szövetsége) Született: Csíkcsicsó, 1925. jún. 17. Letartóztatásakor (1959. febr. 13.) Brassóban lakott és lakatos volt. 17 évre ítélték.

Kovrig György Sámuel – nyárádtői csoport. Született: Nyárádtő, 1907. aug. 30. Gazdálkodó. Letartóztatták 1959. szept.